

POSTOFFICE COACHING

India Post Exam Preparation • PA/SA • Postman • Mail Guard • MTS • GDS

PO GUIDE PART I

ਪੀ.ਓ. ਗਾਈਡ ਭਾਗ I

Complete Bilingual Study Notes (English + ਪੰਜਾਬੀ)

Topics: PO Guide Structure • Control & Hierarchy • Postal Circles • Base Circle • Postal Services Board •
Training Institutions

Postoffice Coaching App — Your Learning Companion | 6283839926

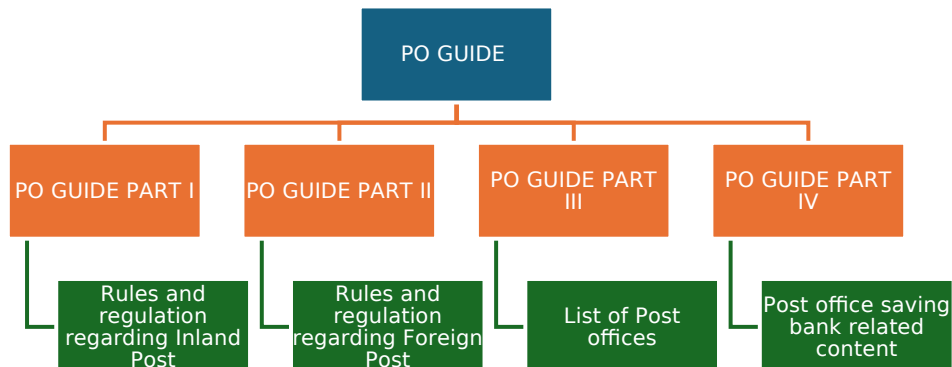
1. PO GUIDE — Overall Structure

1. ਪੀ.ਓ. ਗਾਈਡ — ਸਮੁੱਚੀ ਬਣਤਰ

1.1 The Four Parts of PO Guide

1.1 ਪੀ.ਓ. ਗਾਈਡ ਦੇ ਚਾਰ ਭਾਗ

- The **PO Guide** is divided into **four Parts (Part I to Part IV)**.
- Each Part covers a different area of postal rules.
- **PO Guide (ਪੀ.ਓ. ਗਾਈਡ) ਨੂੰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ (Part I ਤੋਂ Part IV) ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।**
- ਹਰ Part ਡਾਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰ ਨੂੰ cover ਕਰਦਾ ਹੈ।

Part (ਭਾਗ)	Subject Covered (English)	ਵਿਸ਼ਾ (ਪੰਜਾਬੀ)
PO GUIDE PART I	Rules and regulation regarding Inland Post	Inland Post (ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਡਾਕ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਵਿਨਿਯਮ
PO GUIDE PART II	Rules and regulation regarding Foreign Post	Foreign Post (ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਵਿਨਿਯਮ
PO GUIDE PART III	List of Post offices	ਡਾਕਘਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ
PO GUIDE PART IV	Post office saving bank related content	Post Office Saving Bank (ਡਾਕਘਰ ਬੱਚਤ ਬੈਂਕ) ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ

1.2 Seven Sections of PO Guide Part I

1.2 ਪੀ.ਓ. ਗਾਈਡ ਭਾਗ I ਦੇ ਸੱਤ Sections

- PO Guide Part I is further divided into **Seven Sections (Section I to Section VII)**.
- PO Guide Part I ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਸੱਤ Sections (Section I ਤੋਂ Section VII) ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

Section ਸੈਕਸ਼ਨ	Name (English)	ਨਾਮ (ਪੰਜਾਬੀ)
SECTION I	GENERAL	ਸਧਾਰਨ (General)
SECTION II	LETTER AND PARCEL POST	ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਪਾਰਸਲ ਡਾਕ (Letter and Parcel Post)

Section ਸੈਕਸ਼ਨ	Name (English)	ਨਾਮ (ਪੰਜਾਬੀ)
SECTION III	OFFICIAL POSTAL ARTICLES	ਸਰਕਾਰੀ ਡਾਕ ਵਸਤਾਂ (Official Postal Articles)
SECTION IV	PROHIBITED POSTAL ARTICLES	ਪਾਬੰਦੀਸ਼ੁਦਾ ਡਾਕ ਵਸਤਾਂ (Prohibited Postal Articles)
SECTION V	MONEY ORDERS	ਮਨੀ ਆਰਡਰ (Money Orders)
SECTION VI	PHILATELY	ਫਿਲੈਟਲੀ / ਡਾਕ ਟਿਕਟ ਸੰਗ੍ਰਹਿ (Philately)
SECTION VII	POSTAL LIFE INSURANCE	ਡਾਕ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ (Postal Life Insurance)

PO GUIDE → PART I → SECTION I ... SECTION VII

PO GUIDE PART I

SECTION
I

SECTION
II

SECTION
III

SECTION
IV

SECTION
V

SECTION
VI

SECTION
VII

GENERAL

LETTER
AND
PARCEL
POST

OFFICIAL
POSTAL
ARTICLES

PROHIBITED
POSTAL
ARTICLES

MONEY
ORDERS

PHILATELY

POSTAL
LIFE
INSURANCE

2. Clause 01: Control

2. ਕਲਾਜ਼ 01: ਨਿਯੰਤਰਣ (Control)

- The Department of Posts works under a **chain of control** that starts from the **Public**.
- Order of control: **Public** → **Government** → **Minister of Communication** → **Minister of State** → **Department of Posts**.
- Department of Posts ਇੱਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੀ ਲੜੀ (chain of control) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ Public (ਜਨਤਾ) ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਨਿਯੰਤਰਣ ਦਾ ਕ੍ਰਮ: Public (ਜਨਤਾ) → Government (ਸਰਕਾਰ) → Minister of Communication (ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ) → Minister of State (ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ) → Department of Posts (ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ)।

Public → **Government** → **Minister of Communication** → **Minister of State** → **Department of Posts**

2.1 Two Must-Remember Facts

2.1 ਦੇ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ

Point ਨੁਕਤਾ	English	ਪੰਜਾਬੀ
Establishment ਸਥਾਪਨਾ	Post office was established on 01 October 1854 , when Lord Dalhousie was Governor General.	ਡਾਕਘਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 01 ਅਕਤੂਬਰ 1854 ਨੂੰ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ Lord Dalhousie (ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ) Governor General (ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ) ਸਨ।
Headquarter ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ	Headquarter of India Post: Dak Bhawan, New Delhi	India Post ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ: Dak Bhawan (ਡਾਕ ਭਵਨ), New Delhi

2.2 More Control & Headquarters Facts

2.2 ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਤੱਥ

Point ਨੁਕਤਾ	English	ਪੰਜਾਬੀ
Ministry ਮੰਤਰਾਲਾ	The Department of Posts comes under the Ministry of Communications .	ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।
Administrative Control ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ	DoP is under the administrative control of the Director General Post, New Delhi . The Director General Postal Services is responsible for handling the operations of the Department.	DoP ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਡਾਕ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਡਾਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
Headquarter (with PIN) ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ (ਪਿਨ ਸਮੇਤ)	Headquarter of India Post: Dak Bhawan, New Delhi – 110001 .	ਭਾਰਤੀ ਡਾਕ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ: ਡਾਕ ਭਵਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ – 110001।
PLI Directorate ਪੀ.ਐੱਲ.ਆਈ. ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਯ	The Directorate of PLI is located at Chanakyapuri P.O. Complex, New Delhi – 110021 . The Director of PLI is at Kolkata .	PLI ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਯ ਚਾਣਕਿਆਪੁਰੀ ਪੀ.ਓ. ਕੰਪਲੈਕਸ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ – 110021 ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। PLI ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਹਨ।

Point ਨੁਕਤਾ	English	ਪੰਜਾਬੀ
Controller of Foreign Mails ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕ ਨਿਯੰਤਰਕ	The office of the Controller of Foreign Mails is located at Mumbai .	ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕ ਨਿਯੰਤਰਕ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।
First Airmail Flight ਪਹਿਲੀ ਹਵਾਈ ਡਾਕ ਉਡਾਣ	On 18 February 1911 , the world's first airmail flight took off from Allahabad to Naini , covering about 18 km across the river Ganges.	18 ਫ਼ਰਵਰੀ 1911 ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਵਾਈ ਡਾਕ ਉਡਾਣ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਤੋਂ ਨੈਨੀ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ, ਜਿਸਨੇ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਗਭਗ 18 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕੀਤੀ।

3. Administrative Hierarchy of Department of Posts

3. ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚਾ (Hierarchy)

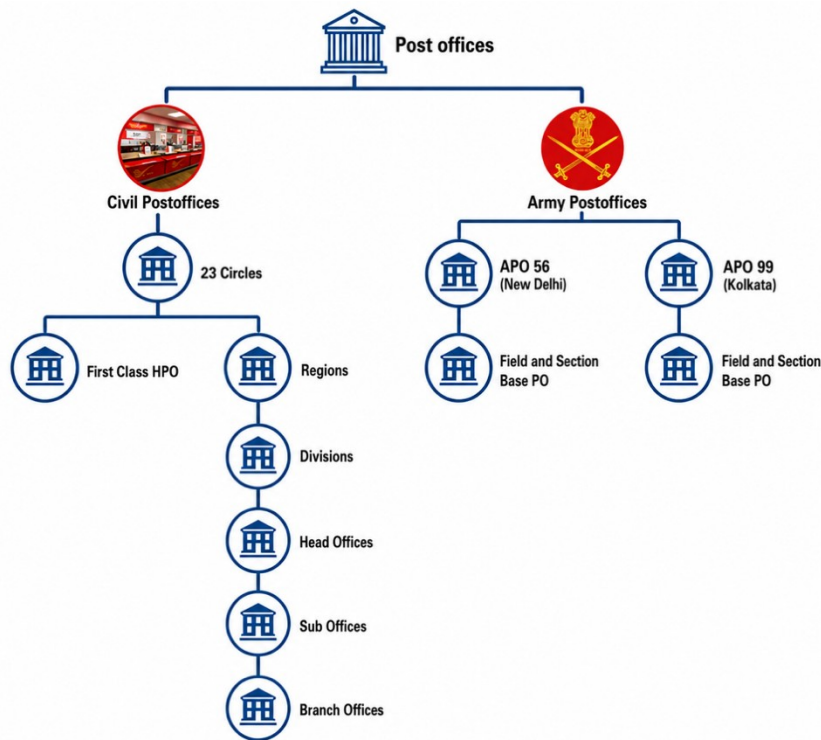
- Every administrative unit of the Department of Posts has a **head officer**.
- The hierarchy runs from the **Department of Posts** at the top down to the **Sub Division** at the bottom.
 - Department of Posts ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਇਕਾਈ ਦਾ ਇੱਕ head officer (ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 - ਇਹ ਢਾਂਚਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ Department of Posts ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ Sub Division (ਉਪ-ਮੰਡਲ) ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Level / Unit ਪੱਧਰ / ਇਕਾਈ	Officer (Post) ਅਧਿਕਾਰੀ (ਅਹੁਦਾ)	Designation of Head ਮੁਖੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ
Department of Posts ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ	Secretary ਸਕੱਤਰ	—
Department of Posts ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ	Director General ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ	—
Circle ਸਰਕਲ	Chief Postmaster General (CPMG) ਮੁੱਖ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ	Circle Head (ਸਰਕਲ ਮੁਖੀ)
Region ਰੀਜ਼ਨ	Regional Postmaster General (PMG) ਰੀਜ਼ਨਲ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ	Regional Head (ਰੀਜ਼ਨ ਮੁਖੀ)
Division ਡਿਵੀਜ਼ਨ	Supdt. of PO / RMS (ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਡਾਕਘਰ / RMS)	Division Head (ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਮੁਖੀ)
Sub Division ਉਪ-ਮੰਡਲ	ASPO / Inspector (ਸਹਾਇਕ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਡਾਕਘਰ / ਨਿਰੀਖਕ)	Sub Dn Head (ਉਪ-ਮੰਡਲ ਮੁਖੀ)

Department of Posts (Secretary → Director General) → Circle (CPMG) → Region (PMG) → Division (SPO/SRM) → Sub Division (ASPO/IPO)

4. Classification of Post Offices

4. ਡਾਕਘਰਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ

- **Post offices** are divided into two main groups: (a) **Post offices (civil)** and (b) **Army Post offices**.
- **Post offices (ਡਾਕਘਰ)** ਨੂੰ ਦੋ ਮੁੱਖ ਸਮੂਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: (a) **Post offices (ਸਿਵਲ ਡਾਕਘਰ)** ਅਤੇ (b) **Army Post offices (ਸੈਨਾ ਡਾਕਘਰ)**।

4.1 Branch A — Civil Post Offices

4.1 ਸ਼ਾਖਾ A — ਸਿਵਲ ਡਾਕਘਰ

- Post offices → **23 circles**.
- From 23 circles the structure splits into **First Class HPO** and **Regions**.
- Regions → **Divisions** → **Head offices** → **Sub offices** → **Branch offices**.
- Post offices → 23 circles (23 ਸਰਕਲ)।
- 23 circles ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਢਾਂਚਾ First Class HPO ਅਤੇ Regions (ਰੀਜਨ) ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- Regions → Divisions (ਮੰਡਲ) → Head offices (ਮੁੱਖ ਡਾਕਘਰ) → Sub offices (ਉਪ ਡਾਕਘਰ) → Branch offices (ਸ਼ਾਖਾ ਡਾਕਘਰ)।

4.2 Branch B — Army Post Offices

4.2 ਸ਼ਾਖਾ B — ਸੈਨਾ ਡਾਕਘਰ (Army Post Offices)

- Army Post offices are of two types: **APO 56 (NEW DELHI)** and **APO 99 (KOLKATA)**.
- Under these come **FIELD POST OFFICES** and **SECTION BASE P O**.
- Army Post offices ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋ ਹਨ: APO 56 (NEW DELHI) ਅਤੇ APO 99 (KOLKATA)।
- ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ FIELD POST OFFICES (ਫੀਲਡ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ) ਅਤੇ SECTION BASE P O ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

Army Post Office ਸੈਨਾ ਡਾਕਘਰ	Location ਸਥਾਨ	Remember ਯਾਦ ਰੱਖੋ
APO 56	NEW DELHI (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ)	56 → New Delhi
APO 99	KOLKATA (ਕੋਲਕਾਤਾ)	99 → Kolkata

4.3 Army Post Offices — CBPO Names & PIN Codes

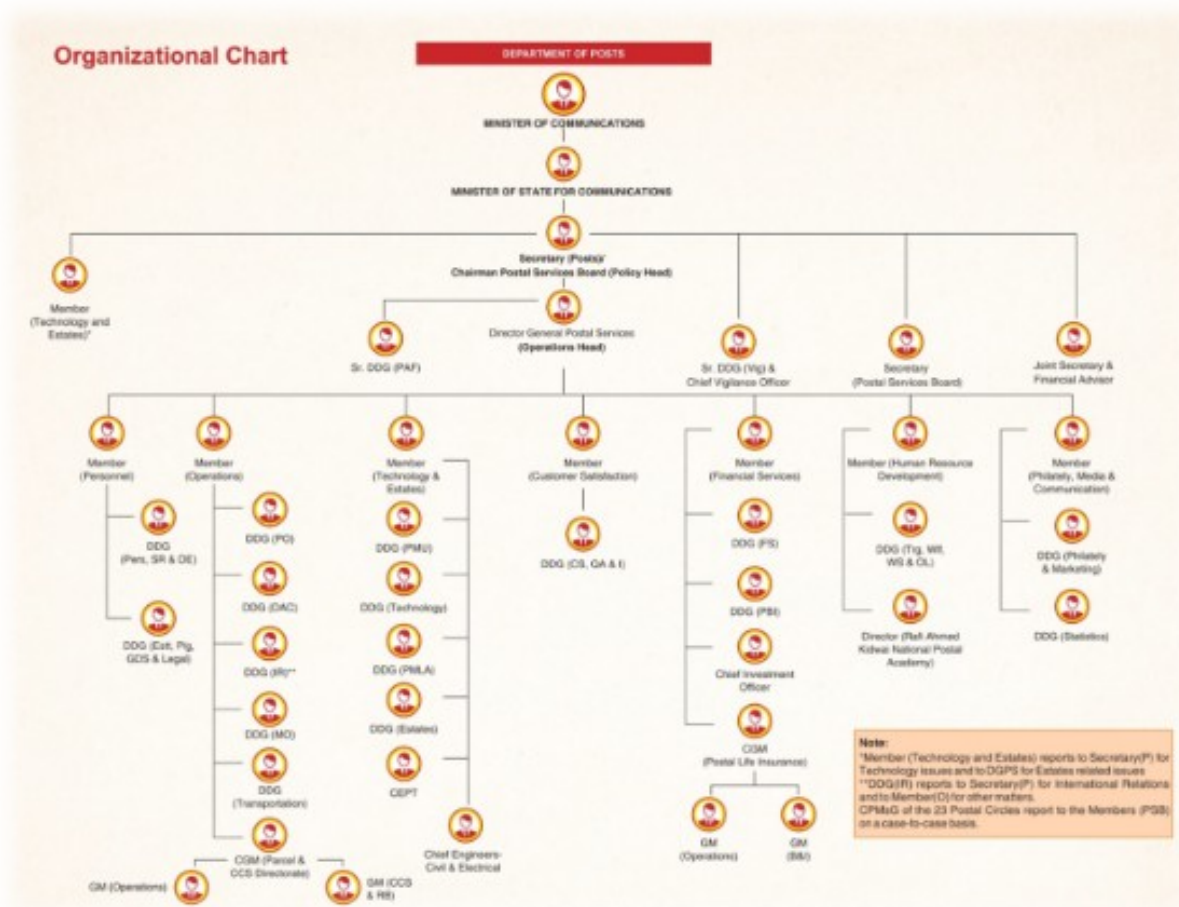
4.3 ਸੈਨਾ ਡਾਕਘਰ — CBPO ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਿਨ ਕੋਡ

Army Post Office ਸੈਨਾ ਡਾਕਘਰ	Also Called ਹੋਰ ਨਾਮ	PIN Code ਪਿਨ ਕੋਡ
56 APO — New Delhi (ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ)	1 CBPO	900056
99 APO — Kolkata (ਕੋਲਕਾਤਾ)	2 CBPO	900099

- **CBPO** stands for **Central Base Post Office**.
- **CBPO** ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ **Central Base Post Office** (ਕੇਂਦਰੀ ਬੇਸ ਡਾਕਘਰ) ਹੈ।

5. Department of Posts — Organisational Chart

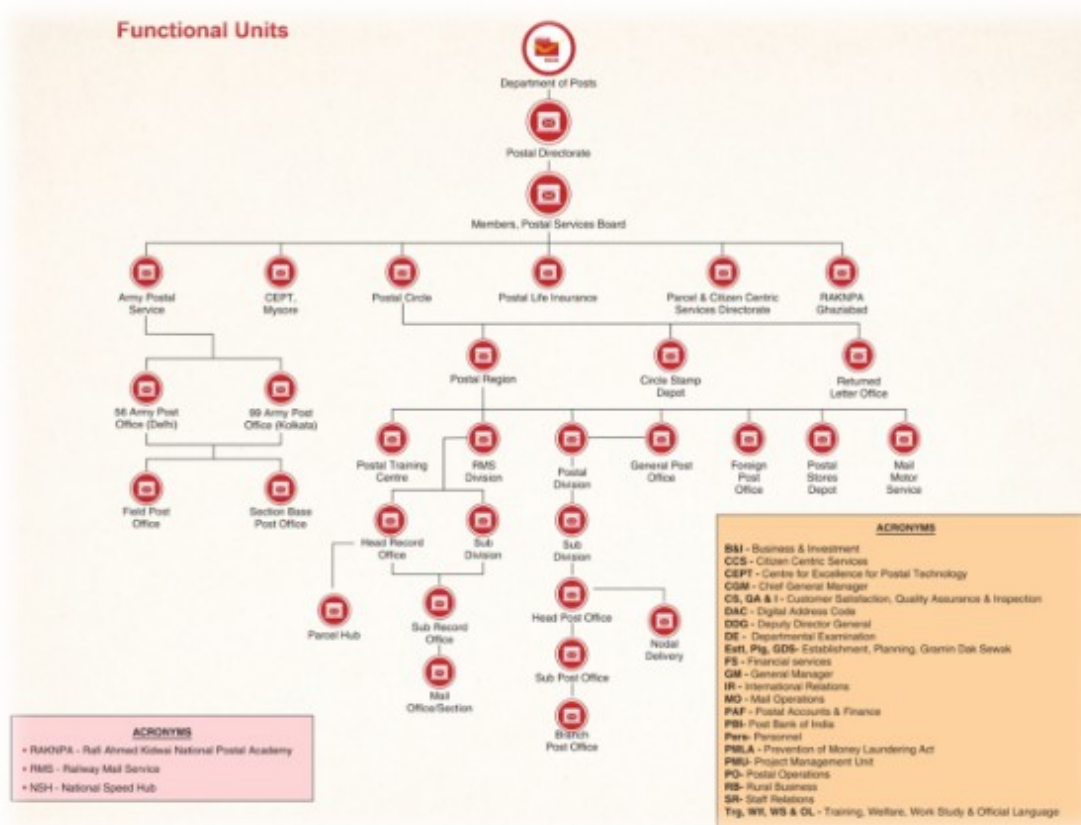
5. ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ — ਸੰਗਠਨਾਤਮਕ ਚਾਰਟ

6. Postal Directorate — Field Structure

6. ਡਾਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਯ — ਖੇਤਰੀ ਢਾਂਚਾ

- Under the **Postal Directorate** there are several directorates, institutions and field units.
- Postal Directorate (ਡਾਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਯ)** ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਈ directorates, ਸੰਸਥਾਨ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਇਕਾਈਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

6.1 Direct Wings under Postal Directorate

6.1 ਡਾਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਯ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿੱਧੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ

Wing / Unit ਸ਼ਾਖਾ / ਇਕਾਈ	Note (English)	ਟਿੱਪਣੀ (ਪੰਜਾਬੀ)
Parcel Directorate	Handles parcel business	ਪਾਰਸਲ ਕੰਮ ਵੇਖਦਾ ਹੈ
RAKNPA, Ghaziabad	Apex training academy	ਸਿਖਰਲੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਕੈਡਮੀ
Postal Circle	Circle level administrative unit	ਸਰਕਲ ਪੱਧਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਇਕਾਈ
Business Development Directorate	Business development work	ਵਪਾਰ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮ
Postal Life Insurance Directorate	PLI work	PLI (ਡਾਕ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ) ਕੰਮ
CEPT, Mysore	Technology centre	ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕੇਂਦਰ

Wing / Unit ਸ਼ਾਖਾ / ਇਕਾਈ	Note (English)	ਟਿੱਪਣੀ (ਪੰਜਾਬੀ)
Army Postal Service	Postal service for Armed Forces	ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਲਈ ਡਾਕ ਸੇਵਾ

6.2 Under Postal Circle

6.2 ਪੋਸਟਲ ਸਰਕਲ ਦੇ ਅਧੀਨ

- Circle Stamp Depot (ਸਰਕਲ ਸਟੈਂਪ ਡਿਪੂ)
- Returned Letter Office (ਵਾਪਸ ਆਏ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ)
- Postal Region (ਡਾਕ ਰੀਜਨ)
- Postal Region ਦੇ ਅਧੀਨ: General Post Office, Foreign Post, Postal Stores & Stamps Depot, Mail Motor Service

6.3 Other Field Units, Accounts Offices & Depots

6.3 ਹੋਰ ਖੇਤਰੀ ਇਕਾਈਆਂ, ਲੇਖਾ ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਡਿਪੂ

Point ਨੁਕਤਾ	English	ਪੰਜਾਬੀ
Postal Accounts Offices ਡਾਕ ਲੇਖਾ ਦਫ਼ਤਰ	There are 23 Postal Accounts Offices in the Department, headed by SAG/JAG (Senior/Junior Administrative Grade) level officers. They also work as the Internal Finance Advisor to the Chief Postmaster General .	ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ 23 ਡਾਕ ਲੇਖਾ ਦਫ਼ਤਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ SAG/JAG ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਮੁੱਖ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿੱਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।
Depots (Merged) ਡਿਪੂ (ਵਿਲੀਨ)	At present the Postal Store Depot and the Circle Stamp Depot have been merged , and the merged depot is headed by a single PS Group 'B' officer, i.e. Superintendent .	ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਲ ਸਟੋਰ ਡਿਪੂ ਅਤੇ ਸਰਕਲ ਸਟਾਪ ਡਿਪੂ ਦਾ ਵਿਲੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਲੀਨ ਕੀਤੇ ਡਿਪੂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਇਕੱਲਾ PS ਗਰੁੱਪ 'ਬੀ' ਅਧਿਕਾਰੀ ਯਾਨੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਕਰਦੇ ਹਨ।
Types of Division ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ	Postal Division → SP / SSP RMS Division → SRM / SSRM	ਡਾਕ ਮੰਡਲ → SP / SSP RMS ਮੰਡਲ → SRM / SSRM

In simple words: 23 circles, and also 23 Postal Accounts Offices — headed by SAG/JAG officers who double as Internal Finance Advisor to the CPMG. The two depots (PSD + CSD) are now one, under a Superintendent.

ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ: 23 ਸਰਕਲ, ਅਤੇ 23 ਡਾਕ ਲੇਖਾ ਦਫ਼ਤਰ ਵੀ — ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ SAG/JAG ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ CPMG ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿੱਤ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਡਿਪੂ (PSD + CSD) ਹੁਣ ਇੱਕ ਹਨ, ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਦੇ ਅਧੀਨ।

7. Postal Circles of India (23 Circles)

7. ਭਾਰਤ ਦੇ ਡਾਕ ਸਰਕਲ (23 ਸਰਕਲ)

- India has **23 Postal Circles**, plus **1 Base Circle** for the Armed Forces.
- Each circle has its own **Headquarters** and covers certain **States / Union Territories**.
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 23 Postal Circles (ਡਾਕ ਸਰਕਲ) ਹਨ, ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਲਈ 1 Base Circle ਵੱਖਰਾ ਹੈ।
- ਹਰ ਸਰਕਲ ਦਾ ਆਪਣਾ Headquarters (ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕੁਝ States / Union Territories (ਰਾਜ / ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਨੂੰ cover ਕਰਦਾ ਹੈ।

Sr. No. ਕ੍ਰਮ ਨੰ.	Circle Name ਸਰਕਲ ਦਾ ਨਾਮ	Headquarters ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ	States / Union Territories Covered ਸ਼ਾਮਲ ਰਾਜ / ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
1	Andhra Pradesh	Vijayawada	Andhra Pradesh, Yanam (Puducherry)
2	Assam	Guwahati	Assam
3	Bihar	Patna	Bihar
4	Chhattisgarh	Raipur	Chhattisgarh
5	Delhi	New Delhi	Delhi
6	Gujarat	Ahmedabad	Gujarat, Dadra & Nagar Haveli, Daman & Diu
7	Haryana	Ambala Cantt.	Haryana
8	Himachal Pradesh	Shimla	Himachal Pradesh
9	Jammu & Kashmir	Srinagar	Jammu & Kashmir, Ladakh
10	Jharkhand	Ranchi	Jharkhand
11	Karnataka	Bengaluru	Karnataka
12	Kerala	Thiruvananthapuram	Kerala, Lakshadweep, Mahe
13	Madhya Pradesh	Bhopal	Madhya Pradesh
14	Maharashtra	Mumbai	Maharashtra, Goa
15	North East	Shillong	Arunachal Pradesh, Manipur, Meghalaya, Mizoram, Nagaland, Tripura
16	Odisha	Bhubaneswar	Odisha
17	Punjab	Chandigarh	Punjab, Chandigarh
18	Rajasthan	Jaipur	Rajasthan
19	Tamil Nadu	Chennai	Tamil Nadu, Puducherry (except Yanam & Mahe)
20	Telangana	Hyderabad	Telangana
21	Uttar Pradesh	Lucknow	Uttar Pradesh
22	Uttarakhand	Dehradun	Uttarakhand
23	West Bengal	Kolkata	West Bengal, Sikkim, Andaman & Nicobar Islands

Total = 23 Circles + 1 Base Circle | ਕੁੱਲ = 23 ਸਰਕਲ + 1 ਬੇਸ ਸਰਕਲ

8. Base Circle (Army Postal Service)

8. ਬੇਸ ਸਰਕਲ (ਆਰਮੀ ਪੋਸਟਲ ਸਰਵਿਸ)

Aspect ਪਹਿਲੂ	Details (English)	ਵੇਰਵਾ (ਪੰਜਾਬੀ)
Name ਨਾਮ	Base Circle	Base Circle (ਬੇਸ ਸਰਕਲ)
Headquarters ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ	New Delhi (Army HQ)	New Delhi (Army HQ / ਸੈਨਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ)
Purpose ਉਦੇਸ਼	To cater to the postal communication needs of the Armed Forces (Army, Navy, Air Force)	Armed Forces (ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲ — Army, Navy, Air Force) ਦੀਆਂ ਡਾਕ ਸੰਚਾਰ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ
Head of Circle ਸਰਕਲ ਮੁਖੀ	Additional Director General, Army Postal Service (Rank: Major General)	Additional Director General, Army Postal Service (ਰੈਂਕ: Major General)
Officer Cadre ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਵਰਗ	Officers on deputation from the Civil Posts (Department of Posts)	ਅਧਿਕਾਰੀ Civil Posts (Department of Posts) ਤੋਂ deputation (ਪ੍ਰਤੀਨਿਯੁਕਤੀ) ਉੱਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ
Other Ranks (Staffing) ਹੋਰ ਰੈਂਕ (ਸਟਾਫ਼ਿੰਗ)	75% personnel drawn from Department of Posts (except GDS) 25% personnel recruited directly by the Army	75% ਕਰਮਚਾਰੀ Department of Posts ਤੋਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (except GDS) 25% ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਿੱਧੇ Army ਵੱਲੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ
Special Role ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ	Provides postal services to soldiers in peace areas, field areas, and forward posts during war, peace, and natural calamities	ਸੈਨਿਕਾਂ ਨੂੰ peace areas (ਸ਼ਾਂਤੀ ਖੇਤਰ), field areas (ਫੀਲਡ ਖੇਤਰ) ਅਤੇ forward posts (ਅਗਲੀਆਂ ਚੌਕੀਆਂ) ਉੱਤੇ ਯੁੱਧ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

8.1 More Facts on Army Postal Service

8.1 ਸੈਨਾ ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਰ ਤੱਥ

Point ਨੁਕਤਾ	English	ਪੰਜਾਬੀ
Headquarters ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ	The headquarter of the Army Postal Service (India) is located at the Integrated Headquarters of Ministry of Defence (Army), New Delhi.	ਸੈਨਾ ਡਾਕ ਸੇਵਾ (ਭਾਰਤ) ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲੇ (ਸੈਨਾ) ਦੇ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।
Officer Cadre ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਵਰਗ	The Officer's cadre of APS is drawn on deputation from the Indian Postal Service (IPoS).	APS ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਵਰਗ ਭਾਰਤੀ ਡਾਕ ਸੇਵਾ (IPoS) ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਯੁਕਤੀ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Point ਨੁਕਤਾ	English	ਪੰਜਾਬੀ
CBPOs & their Heads CBPO ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ	The two Command-based Post Offices (CBPOs) are at Delhi and Kolkata , commanded by Commandants in the rank of Colonel .	ਦੋ ਕਮਾਂਡ ਅਧਾਰਿਤ ਡਾਕਘਰ (CBPO) ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਕਰਨਲ ਰੈਂਕ ਦੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
	The Department of Posts has full fledge army wing in Indian army.	ਭਾਰਤੀ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਆਰਮੀ ਵਿੰਗ ਹੈ।
Training Centre ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ	The Army Postal Service Training Centre is at Kamptee, Nagpur (Maharashtra) , also commanded by a Commandant of Colonel rank.	ਸੈਨਾ ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਕੰਪਟੀ, ਨਾਗਪੁਰ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਕਮਾਨ ਵੀ ਕਰਨਲ ਰੈਂਕ ਦੇ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

9. Key Officeholders

9. ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਹੁਦੇਦਾਰ

Position ਅਹੁਦਾ	Name ਨਾਮ	Notes / Additional Info ਟਿੱਪਣੀ
Minister of Communications (Union Cabinet Minister) ਸੰਚਾਰ ਮੰਤਰੀ (ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ)	Shri Jyotiraditya M. Scindia	
Minister of State (MoS) for Communications ਸੰਚਾਰ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ	Dr. Chandra Sekhar Pemmasani	
Secretary, Department of Posts & Chairperson, Postal Services Board ਸਕੱਤਰ, ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ	Shri Subrat Das	
Director General of Postal Services ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਡਾਕ ਸੇਵਾਵਾਂ	Shri Jitendra Gupta	

Note / ਨੋਟ

In simple words: These names can change. Check the official India Post website at least one

month before your exam.

ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ: ਇਹ ਨਾਮ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ India Post ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਉੱਤੇ ਜਾਂਚ ਲਵੋ।

10. Postal Service Board (Apex Management Body)

10. ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ (ਸਿਖਰਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੰਸਥਾ)

- The Postal Service Board is the **highest decision-making authority of DoP**.
- Postal Service Board, DoP ਦੀ ਸਰਵਉੱਚ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ।

10.1 Composition

10.1 ਬਣਤਰ

- **Chairman**
- **Seven Members** with the following portfolios.
- **Chairman (ਚੇਅਰਮੈਨ)**
- ਹੇਠ ਲਿਖੇ portfolios (ਵਿਭਾਗਾਂ) ਵਾਲੇ ਸੱਤ Members (ਮੈਂਬਰ)।

No. ਕ੍ਰਮ	Portfolio (English)	ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ (ਪੰਜਾਬੀ)
1	Personnel	ਕਾਰਮਿਕ (Personnel)
2	Operations	ਸੰਚਾਲਨ (Operations)
3	Customer Satisfaction	ਗਾਹਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ
4	Financial Services	ਵਿੱਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ (Financial Services)
5	Human Resource Development (HRD)	ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ (HRD)
6	Estates	ਸੰਪਦਾ
7	Philately, Media and communication	ਡਾਕ-ਟਿਕਟ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ

10.2 Permanent Invitee

10.2 ਸਥਾਈ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਂਬਰ

- The **Joint Secretary and Financial Advisor** to the Department is a **permanent invitee** to the Board.
- ਵਿਭਾਗ ਦੇ Additional Secretary and Financial Advisor (ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਲਾਹਕਾਰ) ਬੋਰਡ ਦੇ permanent invitee (ਸਥਾਈ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਂਬਰ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

10.3 Secretariat Support

10.3 ਸਕੱਤਰੇਤ ਸਹਾਇਤਾ

- The Board is assisted by a **senior staff officer of the Directorate** who acts as **Secretary to the Board**.
- ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ Directorate ਦੇ ਇੱਕ senior staff officer (ਸੀਨੀਅਰ ਸਟਾਫ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ Secretary to the Board (ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੱਤਰ) ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

10.4 Supporting Officers at HQ

10.4 ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ

- **Deputy Directors General (DDG) — ਉਪ ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ**
- **Directors — ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ**
- **Assistant Directors General (ADG) — ਸਹਾਇਕ ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ**
- ਇਹ ਅਧਿਕਾਰੀ Headquarters ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਨੂੰ functional ਅਤੇ administrative support (ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਹਾਇਤਾ) ਦਿੰਦੇ ਹਨ।
- These officers provide **functional and administrative support** to the Board at the Headquarters.

Chairman + 7 Members → Permanent Invitee (ASFA) → Secretary to the Board → DDG / Directors / ADG

11. Postal Services Board — Present Composition

11. ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ — ਮੌਜੂਦਾ ਬਣਤਰ

11.1 Chairperson & Director General

11.1 ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ

Role ਭੂਮਿਕਾ	Name ਨਾਮ	Designation ਅਹੁਦਾ
Chairperson ਚੇਅਰਪਰਸਨ	Shri Subrat Das	Secretary, Department of Posts & Chairperson (ਸਕੱਤਰ, ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ)
Director General ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ	Shri Jitendra Gupta	Director General Postal Service (ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ, ਡਾਕ ਸੇਵਾ)

11.2 Members of the Board (by Portfolio)

11.2 ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ (ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ ਅਨੁਸਾਰ)

No. ਕ੍ਰਮ	Name ਨਾਮ	Portfolio (English)	ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ (ਪੰਜਾਬੀ)
1	Shri K. Prakash	Personnel	ਕਾਰਮਿਕ (Personnel)
2	Shri Harpreet Singh	Operations	ਸੰਚਾਲਨ (Operations)
3	Ms. Samriti Sharan	Customer Satisfaction	ਗਾਹਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ
4	Ms. Manisha Sinha	Financial Services	ਵਿੱਤੀ ਸੇਵਾਵਾਂ (Financial Services)
5	Col. S.F.H. Rizvi	Human Resource Development (HRD)	ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ (HRD)
6	Ms. Pratibha Nath	Estates	ਸੰਪਦਾ
7	Ms. Mariamma Thomas	Philately, Media and communication	ਡਾਕ-ਟਿਕਟ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ

11.3 Permanent Invitee & Secretary to the Board

11.3 ਸਥਾਈ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਸਕੱਤਰ

Role ਭੂਮਿਕਾ	Name ਨਾਮ	Designation ਅਹੁਦਾ
Permanent Invitee ਸਥਾਈ ਸੱਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੈਂਬਰ	Shri Shreeshail Malge	Joint Secretary and Financial Advisor (JSFA) (ਵਧੀਕ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਸਲਾਹਕਾਰ)

Role ਭੂਮਿਕਾ	Name ਨਾਮ	Designation ਅਹੁਦਾ
Secretary to the Board ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੱਤਰ	Dr. Sachin Mittal	Secretary (PSB) (ਸਕੱਤਰ, ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਬੋਰਡ)

Note / ਨੋਟ

In simple words: These details are subject to change. Verify the latest information at least one month before the examination from the official India Post website (www.indiapost.gov.in).

ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ: ਇਹ ਵੇਰਵੇ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ India Post ਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਵੈੱਬਸਾਈਟ (www.indiapost.gov.in) ਤੋਂ ਨਵੀਨਤਮ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰੋ।

12. Postal Training Institutions

12. ਡਾਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨ

12.1 Apex & Specialized Training Institutions

12.1 ਸਿਖਰਲੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨ

Institute ਸੰਸਥਾਨ	Location ਸਥਾਨ	Details ਵੇਰਵਾ
R.A.K.N.P.A. (Rafi Ahmed Kidwai National Postal Academy)	Ghaziabad, Uttar Pradesh (ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)	Apex training institute of the Department of Posts for higher management cadre officers (IPoS/Group A) . ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਿਖਰਲਾ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨ, ਜੋ ਉੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸੰਵਰਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ (IPoS/Group A) ਲਈ ਹੈ।
C.E.P.T. (Centre for Excellence in Postal Technology)	Mysuru (Main Office), Hyderabad, Bangalore, Chennai (ਮੈਸੂਰੂ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ, ਬੰਗਲੌਰ, ਚੇਨਈ)	Specialized institute for IT, technology, and automation in the Department of Posts. ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ IT, technology (ਤਕਨਾਲੋਜੀ) ਅਤੇ automation (ਸਵੈਚਾਲਨ) ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਸਥਾਨ।

12.2 Postal Training Centers (PTCs)

12.2 ਡਾਕ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ (PTCs)

Sr. No. ਕ੍ਰਮ ਨੰ.	State ਰਾਜ	Location (PTC) ਸਥਾਨ (PTC)
1	Uttar Pradesh (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)	Saharanpur (ਸਹਾਰਨਪੁਰ)
2	Gujarat (ਗੁਜਰਾਤ)	Vadodara (ਵਡੋਦਰਾ)
3	Karnataka (ਕਰਨਾਟਕ)	Mysuru (ਮੈਸੂਰੂ)
4	Tamil Nadu (ਤਮਿਲ ਨਾਡੂ)	Madurai (ਮਦੁਰੈ)
5	Bihar (ਬਿਹਾਰ)	Darbhanga (ਦਰਭੰਗਾ)
6	Assam (ਅਸਾਮ)	Guwahati (ਗੁਹਾਟੀ)

12.3 Heads of Apex Training Institutions

12.3 ਸਿਖਰਲੇ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ

Institute ਸੰਸਥਾਨ	Location & Head ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਮੁਖੀ	ਪੰਜਾਬੀ ਵੇਰਵਾ
C.E.P.T. (Centre for Excellence in Postal Technology)	Mysore (Nazarbad), Karnataka Headed by the General Manager .	ਮੈਸੂਰ (ਨਜ਼ਰਬਾਦ), ਕਰਨਾਟਕ ਇਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।
R.A.K.N.P.A. (Rafi Ahmed Kidwai National Postal Academy)	Ghaziabad, Uttar Pradesh Headed by the Director .	ਗਾਜ਼ੀਆਬਾਦ, ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਇਸਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।

- RAKNPA imparts training to **higher managerial cadres, Group A officers of the Indian Postal Service, Group B officers of the Department of Posts, and Managers of Foreign Postal Administrations.**
- RAKNPA ਉੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੰਵਰਗਾਂ, ਭਾਰਤੀ ਡਾਕ ਸੇਵਾ ਦੇ ਗਰੁੱਪ A ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਗਰੁੱਪ B ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਾਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

12.4 Regional Training Centres (RTC)

12.4 ਖੇਤਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ (RTC)

- There are **4 RTCs**, set up for providing training to the **Postal Operative Staff**.
- **4 RTC ਹਨ, ਜੋ ਡਾਕ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।**

Sr. No. ਕ੍ਰਮ ਨੰ.	Regional Training Centre (RTC) ਖੇਤਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ	State ਰਾਜ
1	Bhubaneswar	Odisha (ਓਡੀਸ਼ਾ)
2	Delhi	Delhi (ਦਿੱਲੀ)
3	Nashik	Maharashtra (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)
4	Hubballi	Karnataka (ਕਰਨਾਟਕ)

In simple words: Do not mix them up: **6 PTCs** train the general postal staff cadre, while **4 RTCs** (Bhubaneswar, Delhi, Nashik, Hubballi) train the **Postal Operative Staff**.

ਸੌਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਲਾਓ: **6 PTC** ਸਧਾਰਨ ਡਾਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੰਵਰਗ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ **4 RTC** (ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ, ਦਿੱਲੀ, ਨਾਸਿਕ, ਹੁਬਲੀ) ਡਾਕ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

12.5 In Short

12.5 ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ

- **1 National Academy (RAKNPA)**
- **1 Technology Centre (CEPT)**
- **6 Postal Training Centers (PTCs)**
- **1 National Academy (RAKNPA) — 1 ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਕੈਡਮੀ**

- **1 Technology Centre (CEPT) — 1 ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਕੇਂਦਰ**
- **6 Postal Training Centers (PTCs) — 6 ਡਾਕ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ**

13. Heads of Institutions (All Levels)

13. ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ (ਸਾਰੇ ਪੱਧਰ)

- Every office and institution of the Department of Posts has a designated head. The table below lists them at a glance.
- ਡਾਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਹਰ ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵੇਖੋ।

No. ਕ੍ਰਮ	Institution / Office ਸੰਸਥਾਨ / ਦਫ਼ਤਰ	Head ਮੁਖੀ
1	Directorate ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਯ	Secretary of Posts & Director General ਸਕੱਤਰ (ਡਾਕ) ਅਤੇ ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ
2	Circle Office ਸਰਕਲ ਦਫ਼ਤਰ	Chief Postmaster General (CPMG) ਮੁੱਖ ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ
3	Postal Account Office ਡਾਕ ਲੇਖਾ ਦਫ਼ਤਰ	Director ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ
4	Regional Office ਰੀਜਨਲ ਦਫ਼ਤਰ	Postmaster General (PMG) ਪੋਸਟਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ
5	General Post Office (GPO) ਜਨਰਲ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ	Director GPO or Chief PM or Senior PM ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ GPO / ਚੀਫ਼ PM / ਸੀਨੀਅਰ PM
6	Gazetted Head Office (HO) ਰਾਜਪੱਤਰਿਤ ਮੁੱਖ ਡਾਕਘਰ	Senior PM or Chief PM ਸੀਨੀਅਰ PM ਜਾਂ ਚੀਫ਼ PM
7	Army Postal Service (APS) ਸੈਨਾ ਡਾਕ ਸੇਵਾ	Additional Director General (ADG) ਵਧੀਕ ਮਹਾਨਿਰਦੇਸ਼ਕ
8	PTCs & RAKNPA PTC ਅਤੇ RAKNPA	Director ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ
9	CEPT, Mysore CEPT, ਮੈਸੂਰ	General Manager & Director ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ
10	BD, PLI & Parcel Directorate BD, PLI ਅਤੇ ਪਾਰਸਲ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਲਯ	Chief General Manager ਮੁੱਖ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ
11	Returned Letter Office (RLO) ਵਾਪਸ ਆਏ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ	Manager ਮੈਨੇਜਰ
12	Mail Motor Service (MMS) ਮੇਲ ਮੋਟਰ ਸੇਵਾ	Senior Manager or Manager ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਨੇਜਰ ਜਾਂ ਮੈਨੇਜਰ
13	Postal Stores Depot (PSD) ਪੋਸਟਲ ਸਟੋਰ ਡਿਪੂ	Superintendent of PSD ਸੁਪਰਡੈਂਟ, PSD
14	Postal Division ਡਾਕ ਮੰਡਲ	SPOs / SSPOs ਡਾਕ ਸੁਪਰਡੈਂਟ / ਸੀਨੀਅਰ ਡਾਕ ਸੁਪਰਡੈਂਟ
15	RMS Division RMS ਮੰਡਲ	SRM / SSRM ਸੁਪਰਡੈਂਟ RMS / ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਪਰਡੈਂਟ RMS

14. Important Points — Numerical Data to Update Before Exam

14. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤੇ — ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੱਪਡੇਟ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅੰਕੜੇ

- These figures **keep changing**. As per the source, this data will be provided **one month before the exam** — fill in the latest numbers from www.indiapost.gov.in or from **Annual Postal Report**.

No. ਕ੍ਰਮ	Data Point (English)	ਅੰਕੜਾ (ਪੰਜਾਬੀ)
1	Total Circles	ਕੁੱਲ ਸਰਕਲ
2	Total Post Offices	ਕੁੱਲ ਡਾਕਘਰ
3	Total Divisions	ਕੁੱਲ ਡਿਵੀਜ਼ਨ
4	Average area covered by each Post Office	ਹਰ ਡਾਕਘਰ ਵੱਲੋਂ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਔਸਤ ਖੇਤਰਫਲ
5	Total Headquarters	ਕੁੱਲ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ
6	Total P.O. (Post Offices)	ਕੁੱਲ P.O.
7	Total A.M.P.C. (Automatic Mail Processing Centres)	ਕੁੱਲ A.M.P.C.
8	Total G.P.O. (General Post Offices)	ਕੁੱਲ G.P.O.
9	Total Postal Store Depots	ਕੁੱਲ ਪੋਸਟਲ ਸਟੋਰ ਡਿਪੂ
10	Total Circle Stamp Depots	ਕੁੱਲ ਸਰਕਲ ਸਟਾਂਪ ਡਿਪੂ
11	National Sorting Hubs	ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਛਾਂਟੀ ਕੇਂਦਰ
12	Intra Circle Hubs	ਇੰਟਰਾ ਸਰਕਲ ਹੱਬ
13	Total National Speed Post Hubs	ਕੁੱਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਪੀਡ ਪੋਸਟ ਹੱਬ
14	Total Postal Regions	ਕੁੱਲ ਡਾਕ ਰੀਜਨ
15	Total RMS Divisions	ਕੁੱਲ RMS ਡਿਵੀਜ਼ਨ
16	Total Post Offices in Rural areas	ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਡਾਕਘਰ
17	Total Post Offices in Town / Urban areas	ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਡਾਕਘਰ